

Kıbrıs'ta Cinsiyet Eşitliğinin İlerletilmesi:

Kadın Sivil Toplumundan Yedi Temelli Bir Savunuculuk Belgesi.

Avrupa Birliği'nin Kıbrıs Dönem Başkanlığı (Ocak-Haziran 2026) ve yaklaşan 2026 Parlamento Seçimleri ışığında

2026 yılının ilk yarısında [Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği Konseyi Başkanlığı](#) görevini üstleneceği göz önüne alınarak, 9 Nisan 2025 tarihinde [Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü \(EIGE\)](#) ile yapılan istişare toplantısına katılan kuruluşlar, güçlerini birleştirmeye ve Kıbrıs'ta toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın haklarının ilerletilmesi için yedi temel unsuru kapsayan ortak bir talep belgesi sunmaya karar verdiler.

Kıbrıs Kadın Lobisi (Cyprus Women's Lobby), üye örgütlerle ve EIGE ile yapılan toplantıya katılan diğer sivil toplum örgütleriyle istişare başlatarak, 2026'da gerçekleşecek Parlamento Seçimleri ve Kıbrıs'ın AB Dönem Başkanlığı çerçevesinde; Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığına ve siyasi partilere hitap eden ortak bir tutum belgesi ve tavsiye paketi hazırlanması inisiyatifini üstlenmiştir.

Bu belge, istişare sürecinde ortaya çıkan öncelikler, EIGE'in kanıt temelli verileri ve Kıbrıs'ta kadın hakları alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin kolektif deneyimleri temelinde şekillenen kilit toplumsal cinsiyet eşitliği politika alanlarına odaklanmaktadır.

Bu savunuculuk metni, Kıbrıs Kadın Lobisi üyeleri ve Nisan 2025'te EIGE ile yapılan toplantıya katılan örgütlerle yürütülen kapsamlı istişareler sonucunda hazırlanmıştır.

Belge hazırlanırken aşağıdaki sekiz tematik sütun analiz edilmiştir:

1. Tematik Sütun – Siyasi Katılım ve Temsilîyet
2. Tematik Sütun – Toplumsal Cinsiyete Dayalı ve Aile İçi Şiddet
3. Tematik Sütun – İstihdam ve Ekonomik Eşitlik
4. Tematik Sütun – Sağlık ve Bakım
5. Tematik Sütun – Veri, Araştırma ve Belgeleme
6. Tematik Sütun – Kurumsal Mekanizmalar
7. Tematik Sütun – Medya

Amacımız ayrıca, Kıbrıs bağlamında mevcut olan belirli zorlukları ve yapısal eşitsizlikleri ve bunların farklı kesimlerden kadınlar tarafından nasıl deneyimlendiğini, çok toplumlu ve

kesişimsel bir yaklaşım benimseyerek vurgulamaktır. “Çok toplumlu” ve “kesişimsel” terimlerinin kullanımı, Kıbrıs toplumunun çeşitliliğini ve tüm kadın topluluklarının (Kıbrıs Rumları, Kıbrıs Türkleri, Maronitler, Ermeniler, Latinler, göçmen kadınlar, kırsal kesimdeki kadınlar ve diğer gruplar) deneyimlerinin kamu politikasına dahil edilmesi gerektiğini yansıtmaktadır.

Ayrıca, göçmen kadınlar, mülteciler, engelli kadınlar, ev hanımları ve cinsel, işgücü veya üreme amaçlı sömürüye maruz kalan insan ticareti mağdurları gibi çoklu kırılganlıklarla karşı karşıya olan kadınları etkileyen sorunların, AB Başkanlığı (Ocak-Haziran 2026) çerçevesinde ve Mayıs 2026'da yapılacak Parlamento Seçimleri bağlamında tüm kamu istişarelerinde dinlenmesi gerektiğini vurgulamaktayız.

TEMATİK SÜTUNLAR

Tematik Sütunlar 1 – Siyasi Katılım ve Temsiliyet

Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü'nün (EIGE) 2025 Cinsiyet Eşitliği Endeksi'ne göre, Kıbrıs, kadınların karar alma pozisyonlarında yeterince temsil edilmediği siyasi temsil alanında en düşük performans gösteren ülkeler arasında yer almaktadır. Bu yetersiz temsiliyet, hem siyasi hem de ekonomik alanda belirgindir ve kadınların liderlik rollerine katılımını güçlendirmek için hedefli politikalar ve eylemlerin acil olarak gerekli olduğunu göstermektedir. Güçte eşitlik – ve dolayısıyla politika yapma ve şekillendirmede eşitlik – Kıbrıs'ta diğer tüm alanlarda cinsiyet eşitliğini sağlamak için gereklidir.

Siyasette cinsiyet farkındalığı ve cinsiyet eşitliği kavramı konusunda hedefli eğitimlerin verilmesi, tüm ilgili alanlarda büyük önem taşımaktadır. Erkekler ve kadınlar tarafından gücün farklı algılanışları ve kullanımları ile feminizm perspektifinden kadınlar için siyasetin anlamı üzerinde durulmalıdır.

Mevcut veriler, kamu görevine aday olmanın önemli ölçüde mali, lojistik ve sosyal destek gerektirdiğini göstermektedir. Kadın adaylara, özellikle ekonomik açıdan savunmasız gruplardan, kırsal alanlardan, göçmen kökenli veya Kıbrıslı Türk kadınlar da dahil olmak üzere diğer az temsil edilen topluluklardan gelen adaylara öncelik veren, hem kamu hem de siyasi partiler içinde finansman programları tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir.

Talebimiz:

1. Her hükümetin oluşumundan itibaren, pozitif eylem tedbirleri ve dengeli temsil için bağlayıcı taahhütler benimsenerek, **kamusal ve siyasi yaşamda kadınların yetersiz temsil edilme sorunu** ele alınmalıdır.
 - o İlk adım, seçim listelerinde ve parti organlarında zorunlu yasal kotaların kurumsallaştırılmasıdır.
 - o Siyasette kadınlara yönelik cinsiyetçilik, nefret söylemi ve seçim şiddetiyle mücadeleyle yönelik farkındalık kampanyaları.

2. **Tüm adaylara eşit medya ve parti kapsamı.**
3. **Merkez Seçim Servisi tarafından oy kullanan erkek ve kadınların sayısına ilişkin cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplama**
4. **Merkez Seçim Servisi tarafından her pozisyondaki aday ve seçilmiş temsilcilerin sayısına ilişkin cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin yayınlanması.**
5. **Eşit siyasi katılımın sağlanması için önemli bir adım olarak, tüm topluluklardan kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesinin teşvik edilmesi.**
 - o Kadın adaylara yönelik özel destek yapılarının kurumsallaştırılması, kişiselleştirilmiş rehberlik, mentorluk, hukuki ve iletişim desteği sunulması.
 - o Siyasi süreçlerde yol gösterme ve kampanya ve kamusal yaşamda cinsiyete özgü zorlukların ele alınmasını desteklemek için güçlendirme ve kapasite geliştirme programları.
6. **Kıbrıs barış müzakerelerine cinsiyet bilinci ve eşitlik odaklı bir gündeme sahip kadınların katılımı:** BM Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı Kararı'na göre, demokrasi ve sürdürülebilirliği güçlendirmek ve barış süreçlerine cinsiyet boyutunu entegre etmek amacıyla, Kıbrıs sorununun çözümü için yürütülen müzakerelere feminist bir bakış açısına ve eşitlik gündemine sahip kadınların anlamlı ve eşit bir şekilde katılımı sağlanmalıdır.
7. **Göçmen ve mülteci entegrasyon politikalarında cinsiyet boyutunun anaakımlaştırılması,** bu politikalar yüzeysel kalmakta ve uygulamada gecikmeler yaşanmaktadır.

Sorumlu kurumlar: Temsilciler Meclisi, siyasi partiler, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Merkez Seçim Servisi, Dışişleri Bakanlığı, Göç ve Sığınma Bakan Yardımcısı, Çalışma Bakanlığı, Avrupa Birliği.

Tematik Sütunlar 2 – Cinsiyet Temelli ve Ev İçi Şiddet

Eşitlik ve cinsiyete dayalı şiddet ve kadına yönelik şiddetten korunma yasal olarak güvence altına alınmış olmasına rağmen, ilgili yasal çerçevenin uygulanması parçalı bir yapıdadır. Destek yapıları mali ve insan kaynakları ile güçlendirilmeli, önleme faaliyetleri ve eğitim geliştirilmeli ve tüm sosyal gruplar, özellikle göçmen kadınlar, mülteci kadınlar, yaşlı kadınlar, ev hanımları ve engelli kadınlar, destek hizmetlerinden dışlanmamaları için sistematik olarak veri toplanmalıdır. Veri ve belgeleme konusunda, hizmetler bu tür bilgileri erişilebilir elektronik formatlarda saklamak ve sağlamakla yükümlüdür. Kadınlara yönelik şiddet vakalarının yargılanması konusunda, şu anda kabul edilemez gecikmeler olduğu için tüm prosedürler hızlandırılmalıdır.

Talebimiz:

1. “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Mücadele Edilmesi ve İlgili Konular Hakkında 2021 tarihli Kanun” (115(I)/2021 sayılı Kanun) ve “Rıza Dışı Cinsel İçerikli Materyallerin Kullanımı Hakkında 2024 tarihli Kanun” (148(I)/2024 sayılı Kanun) 'un tam olarak uygulanması.

ÖNLEME VE EĞİTİM İÇİN TALEPLER ¹

1. Tüm eğitim kademelerinde kapsamlı cinsellik eğitimi² verilmesini sağlamak için **izleme mekanizmaları ve araçlarının tasarlanması ve uygulanması**.
2. Göçmen kökenli veya tek ebeveynli ailelerin çocukları için risk faktörlerini belirlemek üzere bir **değerlendirme programı geliştirilmesi** (ve cinsellik eğitimiyle ilgili konularda alternatif eğitim ve farkındalık artırma yöntemlerinin araştırılması).
3. Eğitim Bakanlığı veya dış ortaklar tarafından, **tüm eğitim kademelerinde** (çocukların ve ergenlerin katılımı ve dahil olmasıyla) **kapsamlı cinsellik eğitimi uygulamasının değerlendirilmesi**.
4. Cinsiyet stereotipleri, şiddet türleri, cinsel istismar vb. gibi kapsamlı cinsel eğitimde yer alan konularla ilgili çocukların ve gençlerin bilgi ve algılarına ilişkin verileri toplamak için **düzenli ve sistematik anketler gerçekleştirilmesi**.
5. **Aile hukukuna ilişkin her türlü reform ve kadınların ve çocukların haklarını etkileyen her türlü yeni yasa tasarısı**, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin İstanbul Sözleşmesi ve Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) kapsamındaki yükümlülüklerine uygun olarak, **zorunlu cinsiyet etkisi değerlendirmesine tabi tutulmalıdır**.
6. Sözleşme kapsamındaki tüm şiddet türleri ve kadına yönelik şiddeti önleme ve ele alma konusundaki rolleri hakkında **tüm eğitimcilere yönelik sistematik zorunlu eğitimin tasarlanması ve uygulanması**.
7. Sağlık çalışanları, sosyal hizmet uzmanları, polis memurları ve göç ve sığınma hizmetlerinde görevli memurlar dahil olmak üzere, **ön saflarda görev yapan memurların sistematik zorunlu başlangıç ve hizmet içi eğitimi**.
8. **Avukatlar, savcılar ve hakimler için** Sözleşme'nin kapsadığı tüm şiddet türleri hakkında **sistematik zorunlu eğitim**.
9. **İstatistiksel verilerin sistematik ve yıllık olarak kaydedilmesi**: Tüm devlet hizmetleri tarafından, cinsiyet, yaş ve göç durumuna göre ayrıştırılmış verilerin

¹ The analysis follows the relevant chapters of the Istanbul Convention.

² In accordance with international standards: <https://www.unfpa.org/universal-sexual-reproductive-health-rights-calculator/comprehensive-sexuality-education> και https://www.coe.int/en/web/commissioner/blog/2020/-/asset_publisher/aa3hyyf8wKBn/content/comprehensive-sexuality-education-protects-children-and-helps-build-a-safer-inclusive-society.

sistematik olarak toplanması için bir mekanizma tasarlanması/benimsenmesi ve bu verilerin, aşağıdakiler dahil olmak üzere tüm ilgili paydaşlar tarafından dijital formatta erişilebilir ve kullanılabilir hale getirilmesi:

- Sağlık ve ruh sağlığı hizmetleri, tıp dernekleri: Sözleşme kapsamındaki tüm şiddet türleri (kürtajlar dahil) ve kadınlar arasında eğilimler ve hizmet kullanımı hakkında.
- Sosyal yardım hizmetleri.
- Sığınma ve göç hizmetleri: Cinsiyete dayalı şiddetle ilgili sığınma talepleri ve oturma izinleri hakkında.
- Polis.
- Şiddet mağdurlarına hizmet sunan STÖ'ler.

10. İstanbul Sözleşmesi hakkında ada çapında bir farkındalık kampanyasının tasarlanması ve uygulanması. Kampanyanın amacı, kadına yönelik her türlü şiddet, kadın hakları ve yardım hatları dahil olmak üzere mevcut destek hizmetleri hakkında bilgi vermek ve farkındalık yaratmak olmalıdır. Kampanya, özellikle kadınlar, ergenler ve gençler gibi savunmasız gruplara yönelik olmalıdır. Bu grupların kampanyanın tasarımına katılımı çok önemlidir. Göçmen ve mülteci kadınların eğer varsa göçmen kadın örgütleri ve ön saflarda çalışan örgütlerle istişare edilerek kampanyalara dahil edilmesi ve onların anladıkları dillerin kullanılması, kritik öneme sahiptir.

11. Hükümetin, İstanbul Sözleşmesi'nin³ izlenmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi için Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Mücadele Ulusal Koordinasyon Birimi'ne yeterli mali destek ve yeterli insan ve mali kaynak sağlaması. Ülke olarak, tüm sosyal gruplardan mağdurların temsilcileri, birimin eylemlerinin stratejik planlamasına katılmalıdır.

DESTEK VE KORUMA TALEPLERİ

- 1. Şiddet mağdurlarının hakları hakkında,** Sözleşme kapsamındaki tüm sosyal gruplara yönelik, erişilebilir ve anlaşılır bir dille, **zamanında ve yeterli bilgi sağlanması.**
- 2. Destek hizmetlerinin güçlendirilmesi ve genişletilmesi, özellikle:**
 - Mağdurlara destek, şikayetçi olma veya fail aleyhine resmi ifade verme istekliliklerine bakılmaksızın tüm kadınlar için mevcut ve erişilebilir olmalıdır.
 - Bakanlıklar arası yapı "Kadın Evi": Tam kadrolu olması sağlanmalı ve tüm şehirlerde ve Sözleşme kapsamındaki tüm şiddet türleri için erişilebilir hale getirilmelidir.
 - Her türlü şiddet vakasını yönetmek için özel protokoller geliştirilmesi, bu protokollerin tüm ilgili aktörler tarafından benimsenmesi ve bunların doğru

³ It falls within the scope of application of Law 115(I)/2021.

kullanımı konusunda eğitim verilmesi. Örneğin, cinsel şiddet ve tecavüz vakaları ile kadın sünneti (FGM) vakalarını ele almaya yönelik protokoller..

- Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddeti kapsayan, tüm ilçelerde şiddet mağdurları için sığınma evleri, danışmanlık hizmetleri ve acil yardım merkezlerinin yaygınlaştırılması.
- Şiddet mağdurları için uzun vadeli müdahale, barınma ve istihdam desteği için geçici barınma yapılarının kurulması.
- Kadınların sığınma evlerinde kaldıkları süre boyunca ve sonrasında sosyal yardımlardan yararlanma hakkının güvence altına alınması.
- Creation of a support unit to ensure continued empowerment of survivors for 3–4 years, if needed, after exiting the abusive environment and the shelter.

CEZAI SORUŞTURMA, YÜRÜRLÜĞE KOYMA VE KORUYUCU ÖNLEMLER İÇİN TALEPLER

1. **Hızlandırılmış ceza yargılaması:** Sözleşme kapsamındaki kadına yönelik her türlü şiddet için, mağdur/hayatta kalan kişi odaklı, cinsiyete duyarlı, kültürel açıdan uygun ve travma bilgisine dayalı bir yaklaşımla hızlı soruşturma, adli inceleme ve delil toplama. Göçmen ve mülteci kadınlar ile çocukları, cinsel ve aile içi şiddete maruz kalma riski altında olan özellikle savunmasız gruplar olarak desteklenmelidir.
2. Sosyal yardım hizmetleri tarafından **risk değerlendirme protokollerinin geliştirilmesi** ve bunların makul bir süre içinde derhal uygulanması.
3. **Polis ve işbirliği yapan kurumların**, mağdurlar için koruma tedbirlerinin alınması konusunda **hızlı tepki vermesi** ve izleme mekanizması oluşturarak çocukların koruma kararlarına açıkça dahil edilmesini sağlaması.
4. Ebeveyn sorumluluğu, velayet ve ziyaret hakları ile ilgili **kararlarda aile içi şiddet dikkate alınmalı** ve uygun koruyucu önlemler alınmalıdır.
 - Ebeveyn yabancılaşmasını “tarafsız” bir uygulama olarak teşvik eden her türlü yasama veya politika girişimi, cinsiyet eşitsizliklerini göz ardı ettiği ve cinsiyete dayalı şiddet mağdurları için ikincil mağduriyet riski oluşturduğu için reddedilmelidir.
5. Cinsiyete dayalı şiddetin tüm biçimleri ve tüm kadınlar için, caydırıcı şartlar içermeyen **yasaların derhal uygulanması ve hızlı yargılama usulleri gereklidir**. Yasal değişikliklere rağmen, süreç mağdurlara karşı elverişsiz olmaya devam ettiği için mahkemeler hukuki yardım başvurularını reddetmeye devam etmektedir.
6. Mağdurların devletten tazminat alma hakkına ilişkin **İstanbul Sözleşmesi'nin 30(2) maddesine ilişkin çekinceyi geri çekmek**.
7. 2021 tarihli Taciz ve Takipten Korunma Kanunu'nun (Kanun 114(I)/2021) uygulanması ve izlenmesi için **yönetmeliklerin/prosedürlerin hazırlanması ve yetkili Bakanlar Kurulu tarafından onaylanması**.

SIĞINMA VE GÖÇ TALEPLERİ

1. İstanbul Sözleşmesi'nin **59. maddesine ilişkin çekincenin geri çekilme kararının tam olarak uygulanması**, buna yasal değişiklikler ve göçmen ve mülteci kadınların koruma ve haklara gerçek erişimini sağlamak için açık prosedürlerin oluşturulması da dahildir.
2. **İkamet durumuna bakılmaksızın tüm kadınların** cinsiyete dayalı şiddete karşı koruma, destek, soruşturma ve kovuşturma **hizmetlerine eşit erişimini sağlamak**.
3. **Şiddet mağdurlarının sığınma başvuruları, uluslararası koruma standartları ve kılavuzları temelinde değerlendirilmelidir.**⁴
4. Sözleşme kapsamındaki şiddet mağduru savunmasız kadın grupları için **Asgari Garantili Gelir (MGI) programını diğer devlet sosyal yardım politikalarından ayırmak**.
5. **Kadınların psikososyal, hukuki ve ekonomik entegrasyon ve güçlendirme hizmetlerine erişimini sağlamak** ve şiddet mağdurları için istihdam politikalarını genişletmek – (varsayılan) insan ticareti mağdurlarının hakları dahil olmak üzere.⁵
6. **İnsan ticaretiyle ilgili çok disiplinli koordinasyon grubunun**, göç meselesi değil insan hakları meselesi olduğu için **Adalet Bakanlığı'na devredilmesi**. Bu grup, yakın zamanda Göç Bakan Yardımcısı'na devredilmişti. Grubun öncelikli yetkisi açıkça tanımlanmalı ve uygun personel ve finansman sağlanarak sürdürülebilirliği garanti altına alınmalıdır.
7. **İnsan Ticareti ile Mücadele Çok Disiplinli Koordinasyon Grubu**, düzenli toplantıların yeniden başlaması da dahil olmak üzere **görevine devam etmelidir**.
8. İnsan ticaretiyle mücadele kurumlarını ve faaliyetlerini izlemek üzere **bağımsız bir Ulusal Raportörün derhal atanması**.
9. İnsan ticareti vakaları, özellikle cinsel ve işgücü sömürüsü vakaları konusunda **iki toplumlu teknik komiteler arasında işbirliği yapılması**.

ÇEVİRİMİÇİ ŞİDDETLE İLGİLİ TALEPLER

1. Avrupa mevzuatı (Dijital Hizmetler Yasası) ile uyumlu olarak, çevrimiçi şiddeti, sömürüyü ve kişisel içeriğin rıza dışı yayılmasını kolaylaştıran dijital platformlardan ve web sitelerinden (örneğin, sınıflandırılmış ilan siteleri, yetişkinlere yönelik içerik platformları) **yasa dışı ve zararlı içeriği izleme mekanizmalarının güçlendirilmesi ve öncelikli olarak kaldırılması**. Bu tür izleme, Dijital Güvenlik Komiseri, Kişisel Verilerin Korunması Komiseri ve Siber Suç Birimi ile işbirliği içinde gerçekleştirilmeli

⁴ Mağdurlara, daha düşük koruma sağlayan ve aileleriyle yeniden bir araya gelmelerine izin vermeyen ikincil koruma tanıma eğilimi vardır (örneğin, kadın sünneti, zorla evlilik, cinsel şiddet, aile içi şiddet vakalarında)

⁵ As provided for in the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (Ratifying) [Law 38\(III\)/2007](#), as well as the relevant [Strategy and National Action Plan 2023–2026](#).

ve web sitelerinin, WhatsApp grupları veya kapalı forumlar gibi “özel” alanlarda bile cinsiyete dayalı şiddet ihbarlarına yanıt verme yükümlülüğü açıkça belirtilmelidir.

2. Teknoloji platformlarında, polis teşkilatında ve adalet sisteminde çalışan **personeli**, çevrimiçi cinsiyete dayalı şiddet vakalarını uygun şekilde tespit edebilecek ve bunlara müdahale edebilecek şekilde **eğitmek**. Veri toplama için ortak Avrupa araçları ve çevrimiçi şiddetle ilgili kılavuzlar geliştirmek.

Sorumlu Kurumlar: Milli Eğitim Bakanlığı, Göç ve Sığınma Bakan Yardımcısı, Sığınma ve Göç Hizmetleri, Sosyal Güvenlik Bakan Yardımcısı, Bakanlar Kurulu, Sağlık Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Temsilciler Meclisi, siyasi partiler, Adalet Bakanlığı, Kıbrıs Polisi, Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Mücadele Koordinasyon Kurulu, Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Mücadele Danışma Komitesi, Dijital Güvenlik Komiseri, Kişisel Verilerin Korunması Komiseri, Siber Suçlar Birimi.

Tematik Sütun 3 – İstihdam, Ekonomik Eşitlik ve Bakım

Cinsiyetler arası ücret farkı, kadınların, özellikle göçmen kadınların, sığınmacıların ve mülteci kadınların güvencesiz çalışma koşulları ile birlikte ele alınmalıdır. Ayrıca, çocuklar, yaşlılar, hastalar veya özel ihtiyaçları olan aile üyeleri için yapılan ücretsiz bakım çalışmaları da tanınmamaktadır.

Kıbrıs İstatistik Servisi'ne göre (2024 Hanehalkı Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi), nüfusun %14,6'sı yoksulluk riski altındaydı, yani **yoksulluk riski eşliğinin** (yıllık 12.400 avro) altında harcanabilir gelire sahip hanelerde yaşıyorlardı. Ayrıca, bireylerin %2,5'i ciddi **maddi ve sosyal yoksunluk** koşullarında yaşıyordu ve hanelerin %5,5'i **çok düşük iş yoğunluğuna** sahipti. Genel olarak, **yoksulluk veya sosyal dışlanma riski (AROPE)** bileşik göstergesi nüfusun %16,9'unda seyretmiştir.

Cinsiyete göre ayrıştırılmış analizler, **kadınların erkeklere kıyasla yoksulluk ve sosyal dışlanma riskinin daha yüksek olduğunu göstermektedir** (sırasıyla %17,8 ve %16,0). Bu risk, **65 yaşın üzerindeki kadınlar ve tek ebeveynli aileler** için önemli ölçüde artmakta ve oranlar %25'e ulaşmakta veya aşmaktadır. Ayrıca, **göçmen kadınlar ve yarı zamanlı çalışanlar**, daha düşük gelirleri ve sosyal sigorta ve yardımlara sınırlı erişimleri nedeniyle daha fazla güvensizlikle karşı karşıyadır.

Veriler⁶, Kıbrıs'ta cinsiyete dayalı ekonomik eşitsizliklerin yapısal olarak devam ettiğini göstermektedir. **2023 yılında cinsiyetler arası ücret farkı %9,4 iken, cinsiyetler arası emeklilik maaşı farkı %28,7** olarak kalmıştır. Bu durum, ücretsiz bakım hizmetlerinin eşitsiz dağılımı, kadınların yetersiz istihdamı ve kariyer kesintilerinin uzun vadeli sonuçlarını yansıtmaktadır.

⁶ Cyprus Statistical Service, 2025 Income and Living Conditions Survey.

Bu durum, **yoksulluk ve sosyal dışlanma konusunda cinsiyetler arası uçurumu azaltmak için hedefli politikaların gerekliliğini ortaya koymaktadır**. Bu politikalar arasında şunlar yer almaktadır:

- ücretsiz bakım hizmetlerinin tanınması ve yeniden dağıtılmasına yönelik önlemler,
- kadınların gelir ve emeklilik haklarının güçlendirilmesi,
- bakımla ilgili sosyal altyapıya yapılan yatırımların artırılması ve
- tüm sosyal koruma ve istihdam politikalarına cinsiyet perspektifinin entegre edilmesi.

Bu sorunun temel nedenleri çok katmanlıdır ve kadınların istihdamda veya tam zamanlı istihdamda yer almaması, yüksek ücretli işlerde (özellikle STEM alanlarında) yeterince temsil edilmemesi ve çocuklara, hastalara veya yaşlı ebeveynlere bakmak için işgücü piyasasından uzun süre uzak kalması gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır.

Talebimiz:

1. **Aile ve iş hayatının uyumu:**
 - o Ebeveyn izninin uzatılması (ilk çocuktan itibaren)
 - o 0-3 yaş arası çocuklu ailelere destek (kreşler/bebek bakım merkezleri)
 - o Uzun süreli bakıma ihtiyaç duyan çocuklu ailelere veya bireylere destek.
2. **Tek ebeveynli ve savunmasız ailelere**, engelli veya özel ihtiyaçları olan çocukları olan aileler dahil, çocuk bakımı da dahil olmak üzere **destek**.
3. **Ev hizmetlilerinin iş sözleşmelerinin ve çalışma koşullarının revizyonu**.
4. Üçüncü ülkelerden gelen göçmen ev işçilerinin menşe ülkeleriyle **ikili anlaşmalar yapılması**, böylece bu işçilerin Sosyal Sigorta Fonuna yaptıkları katkı payları temelinde emekli maaşı alabilmelerinin sağlanması.
5. **Sendikalar içinde, özellikle liderlik ve tüm karar alma organlarında kota sistemi oluşturmak**.
6. Cinsel tacizin önlenmesi ve ele alınması için **Davranış Kuralları'nın uygulanması ve yürürlüğe konması** [ve bunun pratikte uygulanabilir olmasının sağlanması] **için özel ve kamu sektörlerinde izleme yapılması**.

Sorumlu kurumlar: Parlamento, Çalışma Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İşçileri Bakanlığı, Çalışma Müfettişleri, işveren ve sendika örgütleri.

Tematik Sütun 4 – Sağlık

Kadınların özel sağlık hizmetlerine erişimi yetersizdir, çünkü mevcut altyapı ve protokoller hastanın cinsiyetini dikkate almamaktadır (bkz. kardiyovasküler hastalıklar ve bunların menopoz, kadın kanserleri, üreme hakları, saygılı annelik bakımı vb. ile bağlantısı).

Talebimiz:

1. **Ulusal Sağlık Sigortası Kurumu (OAY)**, yaş kriteri veya göçmenlik statüsü gözetmeksizin **kadınlara gerekli sağlık hizmetlerini** (Pap testi, mamografi, osteoporoz taraması vb.) **sunmalıdır**.
2. **Tüm kadınlar için kürtaj hizmetlerine erişim** ve mevcut mevzuata dayalı üreme hakları hakkında bilgi ⁷.
3. **Sağlık çalışanlarına** kadın sağlığının tüm boyutları, özellikle yaşlı kadınların ve şiddet mağdurlarının özel ihtiyaçları konusunda **sistematiik eğitim verilmesi**.
4. **Devlet Sağlık Hizmetleri Örgütü (OKYπY)**, gerektiğinde ve gecikme olmaksızın, **her bölgedeki tüm devlet hastanelerinde yasal ve güvenli kürtaj hizmeti sunmalıdır**. Her devlet hastanesinde, gebeliğin sonlandırılmasını reddetmeyen yeterli sayıda sağlık profesyoneli bulunmasını sağlayarak, kadınların talep ettikleri anda bu hizmetten yararlanabilmelerini sağlamalıdır.
5. **Ulusal Sağlık Sigortası Kurumu (OAY)**, yasada öngörüldüğü üzere, her yasal durumda ve özellikle 12. haftaya kadar, **GHS sistemi kapsamında gebelik sonlandırma masraflarının geri ödenmesini dahil etmelidir**, böylece her kadın gebelik sonlandırma hizmetine erişebilmelidir.
6. **OKYπY'nin**, bu tür hizmetleri isteyen veya ihtiyaç duyan tüm kadınlara veya çiftlere, **kürtaj veya istenmeyen gebeliklerin yönetimi konusunda bilimsel olarak kanıtlanmış danışmanlık ve bilgi hizmetlerini derhal sağlaması**. Bu hizmetler, kürtaj öncesinde ve sonrasında, gizlilik ve saygı içinde, yönlendirici olmayan bir şekilde sunulmalı ve uygun olduğu durumlarda, doğum kontrol seçenekleri konusunda danışmanlık da içermelidir.
7. **OKYPY'nin**, herhangi bir komplikasyon ortaya çıktığında gebeliğin sonlandırılması da dahil olmak üzere **tüm kamu hastanelerinde uygulanacak protokol ve prosedürler geliştirmesi** ve doğum kontrol yöntemleri konusunda danışmanlık hizmeti vermesi.
8. **OKYPY'nin**, tecavüz ve cinsel şiddet ile kadın sünneti yönetimi dahil olmak üzere **tüm kamu hastanelerinde uygulanacak protokol ve prosedürler geliştirmesi**.
9. **OAY'nin**, GHS çerçevesi içinde **modern kontraseptif yöntemlerin geri ödemesini dahil etmesi**, kontraseptif yöntem olarak spiral (IUD) takılmasını da dahil etmek üzere, kapsamına ve modern kontraseptif yöntemler için daha fazla seçenek sunmasına karar verilmesi.
10. **Sağlık Bakanlığı'nın**, istenmeyen gebelikleri ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonları önlemek amacıyla genç kadın ve erkeklere yönelik **farkındalık ve bilgilendirme kampanyaları tasarlayıp uygulaması**.
11. **Mülteci kadınların Genel Sağlık Sistemi'nden (GHS) yararlanabilmeleri**.
12. **OAY ve Sağlık Bakanlığı'nın** yukarıda belirtilen tüm **verileri cinsiyete göre ayrıştırılmış olarak toplaması**.

⁷ The Criminal Code Law, Cap. 154, Article 169A, as amended by the Criminal Code (Amendment) Law of 2018 (Law 186(I)/2018) on abortions.

Sorumlu Kurumlar: Sağlık Bakanlığı, Ulusal Sağlık Sigortası Kurumu (OAY), Devlet Sağlık Hizmetleri Kurumu (OKYPIY), hastaneler, sağlık merkezleri, Sosyal Yardım Hizmetleri, Çalışma Bakanlığı, Sosyal Yardım Bakanlığı, Ruh Sağlığı Hizmetleri, Kıbrıs Doktorlar Birliği.

Tematik Sütun 5 – Veri, Araştırma ve Belgeleme

Cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin varlığı, kapsamlı politikaların geliştirilmesine, bilinçli karar almaya ve bu veriler izlenirken farkedilen sorunların ele alınmasına katkıda bulunur. Cinsiyet eşitliğinin tüm boyutlarına ilişkin nitel ve nicel cinsiyet verileri eksiktir. Bu veriler devlet kurumları tarafından sistematik olarak toplanmalı ve kamuya açık hale getirilmelidir.

Talebimiz:

1. Kıbrıs'ın feminist tarihini belgeleyen ve kaydeden arşivler ve veri depoları oluşturulması.
2. EIGE tarafından geliştirilen araçlardan yararlanarak (cinsel sağlık dahil), eşitliğin tüm alanlarında nitel ve nicel verileri toplamak için cinsiyete duyarlı göstergeler ve mekanizmaların benimsenmesi.
3. Kadına yönelik şiddet ve cinsiyete dayalı şiddeti izlemek için ulusal bir veri tabanının oluşturulması.
4. Sivil toplum örgütlerini, faaliyetlerine ilişkin ayrıntılı veriler toplamaya teşvik etmek, zira bu veriler, ihtiyaçlarını hükümete sunarken çok yararlı olmaktadır.
5. Kadınların deneyimlerine ilişkin araştırmaların sistematik olarak izlenmesi ve seçilmesi: Feminist literatürü, kanıta dayalı belgelemeyi ve toplumsal cinsiyet perspektifinden politika yapımını güçlendirmek amacıyla, Kıbrıs'taki kadınların (tüm topluluklar dahil) deneyimlerini belgeleyen araştırmaları toplamak, izlemek ve teşvik etmek için mekanizmaların kurulmasını öneriyoruz.

Sorumlu Kurumlar: Cinsiyet Eşitliği Komiseri, Kamu Yönetimi ve İnsan Hakları Komiseri, Kıbrıs İstatistik Servisi, Seçim Servisi, Devlet Sağlık Hizmetleri Örgütü (OKYPY), Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sosyal Refah Bakan Yardımcısı, Sığınma Servisi, Göç ve Sığınma Bakan Yardımcısı, araştırma ve akademik kurumlar.

Tematik Sütun 6 – Kurumsal Mekanizmalar

Sivil toplum örgütlerinin kamu karar alma süreçlerine katılımı ve bu alana ayrılan fonlar sınırlıdır. Sivil Toplum Savunucuları (2023)⁸ tarafından yapılan araştırmaya göre, sivil toplum örgütlerinin (STÖ'ler) günlük işleyişini etkileyen temel sorunlar şunlardır: finansman eksikliği, bürokrasi (genel olarak), hükümet daireleriyle işbirliği ve istişare eksikliği, Dernekler,

⁸ Sivil Toplum Örgütleri (STÖ'ler): Yasal faaliyet çerçevesi ile ilgili zorluklar ve Kıbrıs'ta STÖ'ler için elverişli bir ortam yaratılmasına yönelik öneriler https://civilsocietyadvocates.org/images/Publications/for-stronger-csos_wp2_report_challengesrecommendations_final_june2023.pdf. See also related policy recommendations: https://civilsocietyadvocates.org/images/Publications/for-stronger-csos_wp2_report_challengesrecommendations_final_june2023.pdf.

Vakıflar, Federasyonlar ve Sendikalarla ilgili yeni yasa ile ilgili bürokrasi ve toplumun STÖ'leri genel olarak değersiz görmesi.

Kamu istişare çerçevesinin olmaması ve sivil toplum örgütlerinin kurumsal olarak tanınmaması, her bir kuruluşun uzmanlık ve bilgisinin devlet tarafından yeterince kullanılmaması anlamına gelmektedir. Karar alma süreçlerinin her aşamasında örgütlü sivil toplumun anlamlı katkısı, daha etkili yasaların, politikaların ve düzenlemelerin kabul edilmesine yol açabilir.

Kurumsal düzeyde STÖ'lerin çoğulcu ve önemli katkılarının tanınmaması, devletin sivil toplum için destekleyici ve elverişli — STÖ'lerin amaç ve hedeflerine ulaşmaları için onları güçlendiren ve yetkilendiren - bir ortam yaratamadığı anlamına da gelir. Bunun yerine, örgütlü sivil toplumun değeri gözle görülür şekilde düşürülmekte ve sosyal ve ekonomik katkısı zayıflatılmaktadır. Bu çerçeve, bireysel düzeyde gönüllülüğü caydırmakla kalmayıp, örgütlerin çalışmalarını da engellemekte, sürdürülebilirliklerini tehlikeye atmakta, Kıbrıs'taki gönüllü sektörünü bir bütün olarak zayıflatmakta ve halkın STÖ'lere olan güvensizliğini daha da pekiştirmektedir.

Organize sivil toplum ile devlet aygıtı arasında işbirliği/istişare/diyalog için yapılandırılmış ve resmi bir mekanizma bulunmamaktadır. Böyle bir mekanizma, demokratik ve açık bir diyalog sürecini kolaylaştıracak, STÖ'leri etkileyen konuların tartışılmasına olanak tanıyacak ve mutabık kalınan çözümler ile ortak bir anlayışa ulaşılmasını sağlayacaktır. STÖ'lerin temel rolü tanınmalı ve örgütler, her iki tarafın karşılıklı yararı ve toplumun genel yararı için hükümetin ve tüm devlet kurumlarının ortakları haline gelmelidir.

Talebimiz:

1. **Danışma yöntemlerini** ve sivil toplumun politika geliştirme, yasama ve karar alma süreçlerine katılımını **güçlendirmek ve iyileştirmek**.
2. Kıbrıs'taki tüm kadın gruplarının görüşlerini dikkate alan, **kapsayıcı bir topluluklar arası/çok topluluklu danışma yaklaşımı benimsemek**.
3. **Sivil toplum örgütleri ve diğer organize sivil topluma sağlanan finansmanı desteklemek ve artırmak** ve örgütlere ek mali yük getirmemek için prosedürleri basitleştirmek.
4. **Cinsiyet Eşitliği Bütçeleme Girişimi'nden çıkan önerilerin uygulanması**⁹:
 - Daha etkili bütçe analizi için özel prosedürler ve analitik araçlar aracılığıyla, kadınların güçlendirilmesini teşvik etmek amacıyla, **kamu kurumlarının tasarım, bütçeleme, yasalar ve programlarına cinsiyet boyutunun entegrasyonunu teşvik edilmesi**.

⁹ Research by the UN, EU, OECD, and other organisations has shown that, traditionally, state budgets are designed primarily around the needs of men and do not take into account the needs of women, children, and other population groups. This significantly hinders women's effective participation in development and prevents states from achieving the 2030 goals.

- Devlet kaynaklarının daha adil, etkili ve şeffaf bir şekilde tahsis edilmesi için **cinsiyet eşitliği bütçelemesinin benimsenmesini hızlandırılması.**
 - **Cinsiyet eşitliği finansmanı ile ilgili net, artırılmış ve basitleştirilmiş hedefler belirlenmesi.**
 - **Tüm Avrupa programlarında cinsiyet bütçeleme zorunluluğu getirilmesi.**
 - Ayrıntılı ve cinsiyete göre ayrıştırılmış istatistiksel verilerin desteğiyle, **tüm hükümet programlarının ve eylemlerinin sonuçlarının daha iyi izlenmesi, değerlendirilmesi ve şeffaflığının sağlanması.**
 - **Ücretsiz emek sorununu dikkatle incelemek ve devlet bütçesi ve vergilendirme reformu yoluyla gerekli önlemlerin alınması.**
 - **Daha iyi ve daha hızlı sonuçlar elde etmek için bu konuda çalışan STÖ'lerle daha yakın işbirliği geliştirilmesi.**
5. **Her yeni yasa veya yasa teklifinin Cinsiyet Etki Değerlendirmesi'nden geçmesinin ve cinsiyet boyutunu içermesinin sağlanması.**
6. **Kurumsal organların işleyişini etkinleştiren düzenlemeleri ve yasaları değerlendirilmesi** ve kadın ve erkeklere eşit muamele edilmesini sağlayacak şekilde bunları entegre edilmesi.
7. **Organize sivil toplum örgütleriyle sinerjinin güçlendirilmesi** ve çalışmalarına fon sağlanması.

Sorumlu kurumlar: Temsilciler Meclisi, Cumhurbaşkanlığı Komisyon Üyeleri, Bakanlıklar.

Tematik Sütun 7 – Medya

Kıbrıs medyasında kadınların sistematik olarak yetersiz temsil edilmesi ve cinsiyet stereotiplerinin yeniden üretilmesi, çoğulculuğu, basın özgürlüğünü ve cinsiyet eşitliğini zayıflatmaktadır. Küresel Medya İzleme Projesi'nin¹⁰ verilerine göre, haberlerin %79'u erkeklerle ilgilidir, kadınlar ise siyasi haberlerin sadece %11'inde ve ekonomi haberlerinin %13'ünde yer almaktadır. Ayrıca, analiz edilen 515 haberden sadece altısı cinsiyet eşitliği konularına odaklanmıştır. Yıllık sadece %0,6 olan iyileşme oranı endişe verici derecede yavaştır ve bu durum, hedefli ve sürdürülebilir müdahalelerin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Talebimiz:

1. Medya profesyonelleri ve kurumlar tarafından, cinsiyetçi içeriklerin yeniden üretilmemesini sağlamak için **gazetecilik etik kurallarına ve Reklam Standartları Otoritesine uyulması.**
2. Toplumsal değişimi teşvik etmek amacıyla gazetecilere ve medya profesyonellerine cinsiyet dengeli habercilik ve araştırmacı gazetecilik konusunda **sistematik eğitim verilmesi.**
3. Medya profesyonelleri ve kurumların, cinsiyetle ilgili yanlış bilgilerin yayılmasını önlemek için **doğruluk kontrol mekanizmalarını iyileştirmesi.**

¹⁰ <https://whomakesthenews.org/gmmp-2025-key-findings/> .

4. Medya profesyonelleri ve kurumların, sadece belirli vakalar olduğunda değil, **sistemik olarak cinsiyete dayalı şiddeti haberleştirmeleri** ve önleme ve destek hizmetleri konusunda farkındalığın artırılmasına katkıda bulunmaları.
5. **Medya kuruluşlarının, liderlik rollerinde (baş editörler ve yöneticiler) cinsiyet dengesi sağlanmasını garanti altına alması.**
6. Medya kuruluşlarının, duyarlı davranmak ve sosyal değişimi kolaylaştırmak için **içeriklerini cinsiyet açısından denetlemek üzere izleme araçları oluşturmaları.**
7. Medya profesyonelleri ve kurumları, değerli uzmanlık ve destek sağlayabilecek **sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve kadın örgütleriyle işbirliğini güçlendirmelidir.**

Sorumlu kurumlar: Gazeteciler Davranış Kuralları Komitesi, Kıbrıs Gazeteciler Birliği, Reklam Denetim Kurumu, Cinsiyet Eşitliği Komiseri

Bu savunuculuk belgesi, harekete geçirme, savunma ve umut için bir araç görevi görmektedir. Kıbrıs'taki bakış açımızla şekillenen eşit ve demokratik bir Avrupa talep etmek için seslerimizi birleştiriyoruz.

Kıbrıs Kadın Lobisi Adına

Kıbrıs Kadın Lobisi Yönetim Kurulu Üyeleri:

1. Birth Forward
2. Hands Across the Divide
3. Women's Association Protoporia
4. Family Planning Association
5. Mediterranean Institute of Gender Studies
6. Equality Observatory of Cyprus
7. Socialist Women's Movement
8. Hypatia Foundation Promoting Equality

Ortak İmzacılar:

9. Research Foundation FIMONOI
10. Gender Advisory Team Cyprus
11. G.F.C. Generation for Change CY

12. Mediterranean Women Mediators Network (Cyprus antenna)
13. UNESCO Chair on Gender Equality, University of Cyprus
14. STEP UP STOP SLAVERY
15. Mission Solidarity Cy
16. Cyprus Stop Trafficking
17. Centre for Gender Equality (ENAF), Frederick University
18. Zoe Vs War Violence
19. KISA – Equality, Support, Antiracism
20. Pancyprian Association of Single Parents Families and Friends
21. Social Policy and Action Organization (SPA0)

** Bu belge, kamuoyu danışması amacıyla İngilizce ve Türkçeye çevrilmiştir ve Avrupa ve uluslararası insan hakları örgütleriyle paylaşılacaktır.*

*** Translation of the document in Turkish: Melis Eroglu.*